

Kredito unijų ir Lietuvos centrinės kredito unijos veiklos apžvalga 2015 m.

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniams tikslais, jei nurodomas šaltinis.
© Lietuvos bankas, 2016

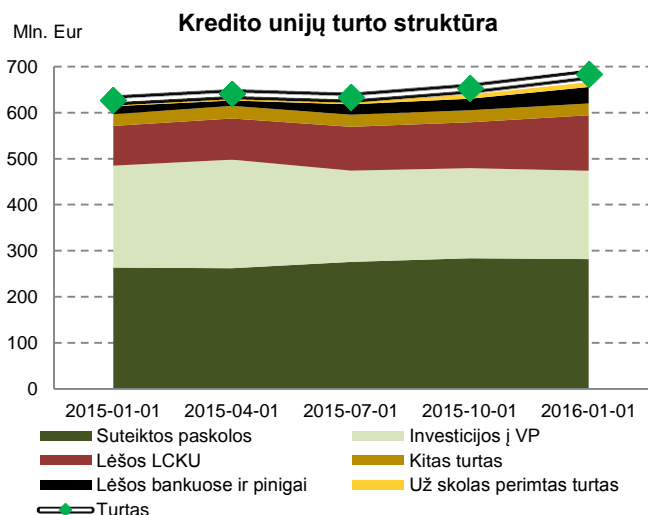
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
Tel. (8 5) 268 0029, faksas (8 5) 268 0038

www.lb.lt
info@lb.lt

Kredito unijos. 2016 m. sausio 1 d. veikė 74 kredito unijos, vienijusios 157,51 tūkst. narių (2015 m. ketvirtąjį ketvirtį narių skaičius padidėjo 1,6 tūkst., o per 2015 m. – daugiau negu 7 tūkst.). Šiuo metu 61 kredito unija priklauso LCKU, o 13 kredito unijų dirba savarankiškai. Nuo 2016 m. sausio 1 d. Lietuvai įsitraukus į trisdešimt keturias valstybes apimančią elektroninių mokėjimų eurais erdvę, vadinamą SEPA, šešios kredito unijos įtrauktos į Lietuvos banko mažmeninių mokėjimų sistemos SEPA-MMS tiesioginių dalyvių sąrašą.

2015 m., didėjant indėlių portfeliui, ypač neterminuotiesiems indėliams, kredito unijų turtas padidėjo daugiau nei 55 mln. Eur ir, 2016 m. sausio 1 d. duomenimis, sudarė 672,6 mln. Eur, arba 2,9 proc. bankų sistemos turto (prieš metus – 2,7 %).

Kredito unijų turto struktūra iš esmės nekito. Kaip matyti iš paveikslo, 2015 m. paskolos sudarė reikšmingiausią turto dalį. 2016 m. sausio 1 d. duomenimis, nariams suteiktos paskolos (281,9 mln. Eur) sudarė 41,9 proc. turto. Nors 2015 m. ketvirtąjį ketvirtį kredito unijų paskolų portfelis sumažėjo, tačiau nuo metų pradžios kredito unijų suteiktos paskolos išaugo 18,4 mln. Eur. Pažymėtina, kad metinį paskolų portfelio augimą lėmė suaktyvėjęs fizinių asmenų kreditavimas – šiems nariams suteiktos paskolos per metus išaugo 17,2 mln. Eur (juridiniams asmenims suteiktos paskolos – 1,2 mln. Eur). Reikšmingiausiai išaugo dešimties kredito unijų fiziniams asmenims suteiktų paskolų, skirtų vartojimui, būstui, žemės ūkiui, nekilnojamajam ir kilnojamam turtui įsigyti ar kitų kreditorių suteiktoms paskoloms refinansuoti, apimtys. Šių kredito unijų paskolų portfelio struktūros pokyčiai turėjo nemenką reikšmę ir tam tikriems sektoriaus paskolų struktūros pokyčiams – asocijuotiesiems nariams (daugiausia juridiniams asmenims) suteiktų paskolų dalies sumažėjimui. Per metus asocijuotiesiems nariams suteiktų paskolų dalis kredito unijų sektoriaus paskolų portfelyje sumenko 1,2 proc. punkto – metų pabaigoje šios paskolos sudarė 23,5 proc. visų paskolų.

Šaltinis: Lietuvos bankas.

2015 m. kredito unijoms (ypač trims) įvertinus realias kai kurių paskolų susigrąžinimo galimybes, specialieji atidėjiniai galimiems paskolų nuvertėjimo nuostoliams padengti išaugo, o jų ir paskolų santykis nuo metų pradžios padidėjo 0,5 proc. punkto (iki 6,7 %). Tikėtina, kad kredito unijos daugiau dėmesio skyrė Kredito unijų paskolų vertinimo taisyklių reikalavimų vykdymui – teikdamos paskolas jos atidžiau vertino skolininkų finansinę būklę ir kreditavo finansiskai pajėgesnius kredito unijos narius, nes 2015 m. sumažėjo paskolų, kurių mokėjimai uždelsti ilgiau negu 60 dienų. Pagerėjus paskolų grąžinimui, kredito unijoms nurašius dalį nuostolingų paskolų ir perėmus nuosavybėn už skolas įkeistą turtą, neveiksnioms paskoloms 2015 m. sumažėjo daugiau nei 13 proc., o jų dalis augančiame paskolų portfelyje sumenko 5 proc. punktais (iki 21,3 %). Nors kai kurie paskolų kokybę apibūdinantys rodikliai pagerėjo, tačiau ilgiau negu 60 dienų uždelstų mokėti paskolų bei už skolas perimto turto, kuris išaugo daugiau nei 3 kartus, ir paskolų santykis per metus padidėjo 1 proc. punktu (iki 13,2 %).

Atsižvelgiant į tai, kad paprastai kredito unijos už skolas perimto turto nenaudoja savo reikmėms, šio turto priežiūros ir pardavimo išlaidas jos turės pripažinti ateityje.

2016 m. sausio 1 d. duomenimis, beveik trečdalis kredito unijų turto (191,8 mln. Eur) sudarė investicijos į skolas vertybinius popierius (VP). 2015 m. kredito unijos, rengdamosi vykdyti Kredito unijų investavimo į ne nuosavybės vertybinius popierius taisyklių (toliau – Taisyklės) reikalavimus (nuo 2015 m. gruodžio 31 d. investicinis portfelis neturės sudaryti daugiau kaip 50 % jų balansinio turto, o vidutinė VP portfelio modifikuota finansinė trukmė neturės būti ilgesnė kaip 5 m.), mažino VP portfelius ir keitė jų struktūrą pagal terminus. Nuo metų pradžios kredito unijų investicijos į VP sumažėjo 29,5 mln. Eur ir, kredito unijų pateiktomis duomenimis, 2016 m. sausio 1 d. tik dviejų kredito unijų VP portfeliai sudarė daugiau negu 50 proc. jų balansinio turto. Šios kredito unijos, sausio mėn. sumažinusios VP portfelius, įvykdė minėtą Taisyklių reikalavimą. **Atsižvelgiant į tai, kad nuo 2016 m. gruodžio 31 d. investicinis portfelis neturės sudaryti daugiau kaip 35 proc. kredito unijos balansinio turto, o vidutinė VP portfelio modifikuota finansinė trukmė neturės būti ilgesnė kaip treji metai, o nuo 2017 m. gruodžio 31 d. – ne ilgesnė kaip du metai, kredito unijos, iš anksto žinodamos investicinio**

portfelio reikalavimus, turėtų tinkamai pasirengti juos vykdyti. Lietuvos bankas stebi kredito unijų turto struktūros pokyčius ir imasi priemonių, jei gautas lėšas už parduotus VP jos investuoja nesaugiai.

Priimti indėliai, kurių didžiąsą dalį (97 %) sudaro fizinių asmenų indėliai, tebėra pagrindinis kredito unijų finansavimosi šaltinis. Jais, 2016 m. sausio 1 d. duomenimis, buvo finansuojama 87 proc. kredito unijų turto. 2015 m. indėlių portfelis padidėjo beveik 52 mln. Eur, arba 9,7 proc. ir metų pabaigoje sudarė 587 mln. Eur. Terminuotieji indėliai, už kuriuos kredito unijos moka didesnes palūkanas negu bankai, per metus padidėjo 21 mln. Eur (5 %). Dėl šių indėlių priėmimo mažėjo dalies kredito unijų pelningumas, nes, neturėdamos kur saugiai investuoti brangių terminuotųjų indėlių, kai kurios kredito unijos lėšas laikė Lietuvos banke, bankuose ir LCKU, beveik negaudamos už jas pajamų. Neterminuotieji indėliai, už kuriuos palūkanos nemokamos (išskyrus kelias kredito unijas, mokančias menkas palūkanas), padidėjo 31 mln. Eur (25,7 %). Pažymėtina, kad neterminuotųjų indėlių padidėjimą, kaip įprastai, lėmė sezoniškumas, nes reikšmingiausiai indėliai padidėjo 2015 m. ketvirtąjį ketvirtį, žemdirbius vienijančių kredito unijų nariams gavus lėšas už parduotą žemės ūkio produkciją. Tai rodo, kad kredito unijų teikiama indėlių priėmimo paslauga naudojama ne tik siekiant gauti palūkanas, bet ir kaip lėšų saugumo garantu.

Didėjant kredito unijų narių skaičiui, pajinis kapitalas 2015 m. padidėjo 3,5 mln. Eur ir, 2016 m. sausio 1 d. duomenimis, sudarė 54,9 mln. Eur. Minėtą laikotarpį 5 proc. (iki 57,7 mln. Eur) padidėjo ir kredito unijų perskaičiuotas kapitalas, kuris yra labai svarbus daugumos kredito unijų veiklos riziką ribojančių normatyvų ir kitų teisės aktų reikalavimų vykdymui užtikrinti. Pažymėtina, kad kai kurių kredito unijų perskaičiuoto kapitalo augimą lėmė pelninga jų veikla, tačiau kai kurios kredito unijos perskaičiuotą kapitalą sustiprino LCKU skirtomis negražintinomis lėšomis ar LCKU suteiktomis subordinuotomis paskolomis.

Neaudituotais duomenimis, 2015 m. pelningai dirbusi 51 kredito unija uždirbo 3,2 mln. Eur pelno, o 23 nuostolingai dirbusios kredito unijos patyrė 3,8 mln. Eur nuostolių. **2015 m. ketvirtąjį ketvirtį patirti nuostoliai (2,3 mln. Eur) lėmė neišvengiamą metinį sektoriaus veiklos rezultatą – 0,6 mln. Eur nuostolių** (2014 m. uždirbta 0,6 mln. Eur pelno). Pagrindinė nuostolingos veiklos priežastis – patirtos turto vertės sumažėjimo išlaidos (5,6 mln. Eur, iš jų 4,2 mln. Eur – trijų kredito unijų). Kaip minėta, kredito unijos, įvertinusios paskolų susigrąžinimo galimybes, formavo specialiuosius atidėjinius. Pažymėtina, kad 2015 m. kredito unijos uždirbo 12,4 proc. mažiau pajamų negu praėjusiais metais, nors, palyginti su praėjusiais metais, ir patirtos išlaidos buvo 8,7 proc. mažesnės. Didžiausią kredito unijų pajamų dalį (63,6 %) sudarė palūkanų pajamos, daugiausia – už nariams suteiktas paskolas. 2015 m. šios pajamos sudarė beveik pusę visų pajamų, arba 6 proc. punktais daugiau negu 2014 m. Didžiausią sektoriaus išlaidų dalį sudarė operacinės (46 %) ir palūkanų (24 %) išlaidos.

Kaip minėta, 2015 m. augo kredito unijų perskaičiuotas kapitalas, o paskolų portfeliuose mažėjo asocijuotiesiems nariams suteiktų paskolų dalis – kredito unijos rengėsi užtikrinti kapitalo pakankamumo normatyvo, apskaičiuoto pagal 2015 m. Lietuvos banko valdybos patvirtintas naujas Kredito unijų kapitalo pakankamumo normatyvo apskaičiavimo taisykles, vykdymą. Pagal minėtų taisyklių, įsigaliojusių nuo 2015 m. rugsėjo 30 d., reikalavimus didesnis kapitalo poreikis skaičiuojamas rizikingesniai turtui, t. y. asocijuotiesiems nariams suteiktoms paskoloms, atsižvelgiant į jų dalį paskolų portfelyje.

Pateiktų 2016 m. sausio 1 d. ataskaitų duomenimis, visos kredito unijos vykdė likvidumo normatyvą – kredito unijų sistemos likvidumo rodiklis sudarė 63,46 proc. (minimalus reikalaujamas – 30 %¹). Minėtą datą kredito unijų sistemos kapitalo pakankamumo rodiklis sudarė 18,31 proc. (normatyvas – 13 %), tačiau dviejų kredito unijų kapitalo pakankamumo rodikliai buvo mažesni už minimalų reikalaujamą (13 %). Vienos jų kapitalo pakankamumo rodiklis, apskaičiuotas pagal anksčiau galiojusių taisyklių reikalavimus, buvo vykdomas, o viena kredito unija ir pagal anksčiau galiojusių taisyklių reikalavimus kapitalo pakankamumo normatyvo nevykdė. Visos kredito unijos privalės vykdyti kapitalo pakankamumo normatyvą (13 %), apskaičiuotą pagal šiuo metu galiojančias taisykles, ne vėliau kaip nuo 2016 m. kovo 31 d.

Pažymėtina, kad ataskaitinę datą kredito unijos nevykdė ir kitų veiklos riziką ribojančių normatyvų – vienos kredito unijos vienos užsienio valiutos (JAV dol.) atvirosi pozicija buvo didesnė už nustatytą maksimalią (15 %), o trijų kredito unijų, įskaitant anksčiau minėtas kitų veiklos riziką ribojančių normatyvų nevykdančias, didžiausia paskolos suma vienam skolininkui sudarė daugiau negu 25 proc. kredito unijos perskaičiuoto kapitalo.

2016 m. sausio mėn. kai kurios kredito unijos pateikė informaciją, kad ėmėsi priemonių normatyvų vykdymui užtikrinti ir padėtį ištaisė. Kredito unijoms, nevykdančioms veiklos riziką ribojančių normatyvų, Lietuvos bankas taiko Kredito unijų įstatyme nustatytas poveikio priemones ir duoda atitinkamus rašytinius nurodymus.

Atsižvelgiant į tai, kad veiklos riziką ribojančių normatyvų nevykdė kredito unijos, nesukaupusios pakankamo kapitalo, todėl, kaip ir ankstesniais laikotarpiais, kapitalo stiprinimas kai kurioms kredito unijoms ir toliau yra vienas iš svarbiausių uždavinių.

Siekiant nustatyti teisinės Tvarios kredito unijų veiklos koncepcijos, kuriai pritarė Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komitetas, įgyvendinimo prielaidas, 2015 m. parengti ir Lietuvos Respublikos Seimui pateikti Lietuvos Respublikos teisės aktų, reikalingų numatytai kredito unijų sektoriaus sisteminei reformai įvykdyti, projektai. Viename jų – Lietuvos

¹ Kredito unijoms, kurių turtas didesnis kaip 4,34 mln. Eur ir indėlių metinis augimo tempas viršija tvarų augimo tempą, taikomas atitinkamai 40, 50 arba 60 proc. dydžio likvidumo normatyvas.

Respublikos kredito unijų įstatymo projekte nustatyta, kad iki minėto įstatymo įsigaliojimo dienos turi būti atliktas išsamus, nepriklausomas ir standartizuotas veikiančių kredito unijų turto kokybės vertinimas (AQR), pasitelkiant audito įmones, turto vertintojus ar kitus tinkamą kvalifikaciją turinčius asmenis. Šio vertinimo tikslas – nustatyti kredito unijų finansinę padėtį dar prieš susijungimą, iš naujos kredito unijų sistemos pašalinti esančias problemas ir užtikrinti šios sistemos gyvybingumą ir patikimumą.

Kredito unijoms aktualios finansinių paslaugų reguliavimo iniciatyvos. Nuo 2016 m. vasario 1 d. įsigaliojo Vartojimo kredito įstatymo pakeitimai, kurių tikslas sumažinti kredito prieinamumą neatsakingai besiskolinantiems vartotojams ir užtikrinti tinkamą kreditavimo santykių šalių balansą. Minėtais pakeitimais nustatyti griežtesni vartojimo kredito sutarčių reklamos reikalavimai, nustatytos tam tikros pareigos ir reikalavimai vartojimo kredito davėjams, suteikta naujų teisių ir galimybių nepasinaudoti paslauga kredito vartotojams.

Parengtas ir Lietuvos Respublikos finansų ministerijai derinimui pateiktas Lietuvos Respublikos kredito, susijusio su nekilnojamoju turto, įstatymo projektas, kuriuo įgyvendinama Direktyva 2014/17/ES dėl vartojimo kredito sutarčių dėl gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto (MCD) bei nacionaliniai pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo būsto kreditų teikimo srityje.

Parengtame Mokėjimų įstatymo pakeitimų projekte įgyvendinama Direktyva 2014/92/ES dėl mokesčių, susijusių su mokėjimo sąskaitomis, palyginamumo, mokėjimo sąskaitų perkėlimo ir galimybės naudotis būtiniausias savybes turinčiomis mokėjimo sąskaitomis (PAD). Projekte siūloma minėtą įstatymą papildyti nuostatomis, kurios sudarytų prielaidas sumažinti vartotojams įprastų operacijų krepšelio kainą iki ne didesnės negu regiono vidurkis.

Vartotojų ir kredito unijų ginčų nagrinėjimas. 2015 m. Lietuvos bankas gavo keturiolikos pareiškėjų kreipimusis dėl kredito unijų veiksmų, kuriais galėjo būti pažeistos jų teisės. Dalis pareiškėjų kreipdamiesi nurodė aplinkybes ir kėlė reikalavimus, susijusius su prašymais įpareigoti kredito unijas įskaityti papildomą pajinį įnašą paskutinei paskolos įmokai sumokėti. Be to, dėl vartotojų nuomone, kredito unijų padarytų teisės aktų pažeidimų neretai buvo prašoma atlikti kredito unijų patikrinimus ir taikyti joms poveikio priemones. Pažymėtina, kad sprendimą pradėti tyrimą Lietuvos bankas priima įvertinęs informacijos apie teisės aktų pažeidimą pagrįstumą ir nustatęs pakankamą pagrindą įtarti, kad teisės aktų reikalavimai buvo pažeisti.

Lietuvos centrinė kredito unija². 2015 m. spalio 1 d. LCKU vienijo 62 kredito unijas.

LCKU turtas 2015 m. trečiąjį ketvirtį padidėjo 1,1 mln. Eur – iki 118,7 mln. Eur. Turto padidėjimą lėmė 2,1 proc. (iki 95,3 mln. Eur) išaugę indėliai (daugiausia kredito unijų LCKU narių), kurie ir toliau buvo pagrindinis LCKU turto finansavimo šaltinis (jais finansuojama 80 % LCKU turto).

Didžiausią LCKU turto dalį (65,6 %) sudarė investicijos į skolos VP, jos ataskaitinį ketvirtį išaugo beveik 40 proc. ir, 2015 m. spalio 1 d. duomenimis, sudarė 77,9 mln. Eur. Didžiąją šių investicijų dalį (88,6 %) sudarė Lietuvos Respublikos Vyriausybės VP, kitą dalį – kitų Europos Sąjungos šalių (Latvijos, Kroatijos, Vengrijos, Rumunijos ir Bulgarijos) vyriausybių ir vienos Estijos įmonės skolos VP.

Skolos VP įsigijimui LCKU naudojo Lietuvos banke laikytas lėšas. Apžvelgiamu laikotarpiu LCKU lėšos sąskaitoje Lietuvos banke sumažėjo perpus ir ataskaitinę datą sudarė 19,1 mln. Eur, arba 16 proc. LCKU turto. LCKU lėšos bankuose (0,9 tūkst. Eur) sudarė nereikšmingą turto dalį.

LCKU paskolų portfelis 2015 m. spalio 1 d., kaip ir ketvirčio pradžioje, sudarė 18,8 mln. Eur, tačiau šiek tiek pakito jo struktūra. Ataskaitinį ketvirtį kredito unijoms suteiktos paskolos sumažėjo 0,5 mln. Eur (iki 15,2 mln. Eur), atitinkamai padidėjus kredito unijų nariams (fiziniams ir juridiniams asmenims) suteiktoms paskoloms.

LCKU likvidumo palaikymo rezervas, grąžinus kredito unijoms privalomų laikyti šiame fonde lėšų perviršį, apžvelgiamu laikotarpiu sumažėjo 0,4 mln. Eur ir 2015 m. spalio 1 d. sudarė 4,6 mln. Eur. Kredito unijų (LCKU narių) mokumui atkurti skirto stabilizacijos fondo lėšos (1 mln. Eur) minėtą laikotarpį nepakito – daugeliui kredito unijų avansu sumokėjus 2015–2017 m. įmokas, 2015 m. trečiąjį ketvirtį į šį fondą gautos įmokos buvo nereikšmingos.

LCKU pajinis kapitalas nekito nuo metų pradžios ir 2015 m. spalio 1 d. sudarė 9,4 mln. Eur. 2015 m. devynių mėnesių LCKU veikla nuostolinga (nuostoliai sudarė 0,1 mln. Eur), nes gautos grynosios veiklos pajamos nepadengė administracinių ir nusidėvėjimo išlaidų. 2014 m. tą patį laikotarpį gauta 0,3 mln. Eur pelno.

Nuo 2016 m. sausio 1 d. LCKU įtraukta į Lietuvos banko mažmeninių mokėjimų sistemos SEPA-MMS tiesioginių dalyvių sąrašą, o LCKU narės kredito unijos yra netiesioginės šios sistemos dalyvės.

² Dėl vėlesnių LCKU ataskaitų pateikimo terminų teikiama 2015 m. III trečiojo ketvirčio LCKU veiklos apžvalga.

Priedas: Kredito unijų sektoriaus veiklos rodiklių kaita

Eil. Nr.	Rodiklis	Suma, mln. Eur			Pokytis, %	
		2015-01-01	2015-10-01	2016-01-01	2015 m. IV ketv.	per metus
1	Turtas	617,2	642,8	672,6	4,6	9,0
2	Pinigai	5,2	3,5	3,4	-3,0	-35,0
3	Lėšos bankuose	12,2	21,5	32,3	50,2	2,7 k.
4	Lėšos LCKU	86,2	99,6	120,5	21,0	39,8
5	Vyriausybės vertybiniai popieriai	221,3	195,6	191,8	-2,0	-13,3
6	Suteiktos paskolos	263,5	283,7	281,9	-1,6	7,0
7	Specialieji atidėjiniai paskoloms	17,3	20,4	20,2	-1,0	16,8
8	Specialiųjų atidėjinių paskoloms ir paskolų santykis (%)	6,2	6,7	6,7	-	-
9	Įsiskolinimai LCKU	18,6	15,2	12,2	-19,7	-34,4
10	Indėliai	535,0	559,5	587,0	4,9	9,7
10.1	Kredito unijų narių ir asocijuotųjų narių	532,2	556,9	584,5	5,0	9,8
11	Pajinis kapitalas	51,4	54,2	54,9	1,2	6,8
12	Einamųjų metų pelnas (nuostolis)	0,6	1,7	-0,6	-	-

Šaltinis: Lietuvos bankas.